

Kur'an'ın İ'cazından Birkaç Pırıltı

Bütün semavî kitapların zübdesi ve Hz. Muhammed'in (S.A.V.) bir ebedî mucizesi olan Kur'an'ın vücuh-u i'cazı o kadar çoktur ki, bunlar inhisar edilemez, sayılmakla bitmez, tükenmez. Güneşin ziyası gibi ihatalıdır, bir noktada toplanamaz. Ehl-i tahkik olan umum müfessirler, erbâb-ı belağat ve fesâhat olan bütün edipler ondört asırdan beri bir gavvas gibi Kur'an'ın bahr-i bîpayanına dalmışlar, i'cazının cevherlerini kendi meşreplerine münasip ve zevklerine mutabık bir şekilde çıkarmışlar ve ortaya koymuşlardır. Kur'an'daki hadsiz meziyetleri, hakikatları, sırları binlerce ehl-i tahkik, ayrı ayrı izhâr edip meydan-ı istifadeye sunmuşlardır. Umum erbâb-ı tahkik O'nun ifadesindeki ulviyetin, mânasındaki camiiyetin, üslubundaki bedaâtin, esrarındaki halâvetin cazibesine kapılmışlar ve O'nun mahiyetindeki ulviyet ve hakkaniyeti bütün âleme karşı ilân etmeyi en şerefli bir vazife telakki etmişlerdir.

Bir kısmı nazmının âhenginden, hüsnünün cazibesinden, diğer bir kısmı üslûbunun selâset ve güzelliğinden, başkaları hüsn-ü terkibinden, daha başkaları belağat ve fesâhatmdan, kimileri mânasının derinliğinden, ihatasının zengin ve enginliğinden, bazıları Kur'ân'ın irşadından, metanet ve kuvvetinin tesirinden bahsetmişler, her biri ayrı ayrı mücevher kutusu hükmünde olan milyonlar kütüb-ü İslâmiye ile Kur'ân'ın bu meziyetlerini ortaya koymuşlar yine de bitirememişlerdir. Biz, o Güneşin nihayetsiz ziyasından bir kaç lem'ayı göstermeye çalışacağız.

Kur'ân'ın Belağatı

Şiir ve edebiyat, Arap milletinin istidad-ı fitrisiydi. Onların âdeta mizaçları belağat ve fesahat ile yoğrulmuştu. Fesahat onların hamurunda mündemiçti, tabiatlarının icabındandı. Yaşadıkları çöl ikliminin ve konuştukları Arap lisanının da bunda büyük payı vardır. Edebiyat onların hislerinin, ruhlarının lisanı idi. Kadın erkek fesâhata, belağata, şiire o derece düşkün idiler ki, sanki edebiyat onların maşukası olmuştu.

Tarihin derinliklerinden beri edebî bir melekeye sahip olan Araplar, şiir ve belağatin ihtişamından aldıkları gurur ve zevki, hamur gibi fitratlarında yoğurup şahsî ve millî bir terkip içinde ortaya koymuşlardı. Millî mefahirlerini, zafer ve mağlubiyetlerini, hüznün ve sürûrlarını şiir ve belağat yolu ile nesillerden nesillere intikal ettirirlerdi. İçlerinde tek başına edebi bir devir açabilecek kadar belağat kanunlarına hâkim edipler vardı. Hatta bunlardan yedisinin şiirleri muallekât-ı seb'a namıyla iştihar etmiş, fesahatin ve belağatin incelikleri, son ifadelerini bunlarda bulmuştu. Bunların tanziri gayri kabildi. Araplar bunlara son derece tazim ve hürmet ederlerdi. Hatta bu şiirleri bir gerdanlık gibi boyunlarında taşıyanlar olurdu.

Ama, ne yazık ki, o edip ve beliğ insanlar sefahat ve zevk-ü safanın esiri olmuşlar, bütün hissiyatlarıyla mevhum bir saâdetin takibine çıkmışlardı. Reisler şöhretin

cazibesinde, zenginler servetin ihtişamında, şairler şiirin hayalatında, kâhinler kehânetin serabında, sefiher sefahatin neş'esinde, sefiller sefaletin çamurunda hep o mevhum saadeti aradılar, fakat aradıklarını bulamadılar.

Onlar bu vaziyette iken, ezel ufkundan semâ-i insaniyete **Kur'ân-ı Azimüşşan tulû etti**. Kendileri ne kadar sefiher ve sefil de olsalar, belağat ve edebiyata fevkalade âşinâ olmaları sayesinde o ilâhi fermana muhatap oldular ve ondaki letâif-i ulviyet ve mezaya-yı haşmeti lâyıkıyla idrâk ettiler. Kendi belağat ve fesâhatlarının Kur'an'a nazaran, güneşe karşı sönük bir mum gibi kaldığını açıkça gördüler. Onun irşadıyla zevk, safa, saadet sandıkları şeylerin birer serap, birer hayal ve gölgeden ibaret olduğunun şuuruna erdiler. Huzur ve refahın, şeref ve haysiyetin bunlarda olmayıp, iman, fazilet, ahlâk gibi muallâ meziyetlerde olduğunu idrâk ettiler. Artık onlar için süfli hayalat bedeline, ulvi seciyeler gaye oldu. Kur'an'ın lâtif ve i'câzkar nazmı karşısında vicdan ve hisleri ateşlendi, ruh ve kalpleri zevk ve neşe ile doldu, basiretleri berraklaştı, akılları tenevvür etti. Artık o güneşe yöneldiler, gölge geride kaldı. Ve anladılar ki, en mümtaz zevk-i âlî imanda, marifette ve fazilettedir. Dünyaya geliş gayelerinin zevk ve safa değil, ancak marifetullah ve muhabbetullah olduğunu derkettiler. Ve insanların maşukası olan saadetler, zevkler, safalar iman ve faziletin, ahlâk ve kemalâtın gölgesidir bildiler.

Onlar: Saadet faziletin gölgesi, marifetullah da faziletin ruhu olduğu şuurunu ile birer erbâb-ı fazilet oldular. Her nevi süflî arzularını terkettiler. Değil dünya saltanatını, hatta hayatlarını bile Kur'ân uğrunda feda ettiler. Bu bahtiyar insanlar böylece irfan ve kemâlâtın şahikalarına yükselirken, bazı bedbahtlar da inatlarını sürdürerek ve Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğunu bir türlü kabul etmek istemiyorlardı.

Feyyâz-ı Mutlakın ezel canibinden Kur'ân lisanıyla, o insanlara Kur'ân'ın bir benzerini, getirmeleri için haysiyet ve şereflerine dokundurarak, enaniyetlerini kırarak, burunlarını yere sürtercesine meydan okuyuşunu Üstad'ımız şu veciz ifadesiyle beyan ediyor:

“Kur'ân-ı Mu'ciz-ül Beyan diyor: *Ey İns ve cin! Eğer Kur'ân, Kelam-ı İlahi olduğunda şüpheniz varsa, bir beşer kelâmı olduğunu tevehhüm ediyorsanız, haydi, işte meydan, geliniz! Siz dahi O'na Muhammed-ül Emin dediğiniz zât gibi, okumak yazmak bilmez, kıraat ve kitabet görmemiş bir ümmiden bu Kur'ân gibi bir kitap getiriniz, yaptırınız. Bunu yapamazsanız haydi, ümmi olmasın, en meşhur bir edip, bir âlim olsun. Bunu da yapamazsanız, haydi, birtek olmasın, bütün büleğanız, hutebanız, belki bütün geçmiş beliglerin güzel eserlerini ve bütün gelecek ediplerin yardımlarını ve ilâhlarınızın himmetlerini beraber alınız. Bütün kuvvetinizle çalışınız, şu Kur'ân'a bir nazire yapınız. Bunu da yapamazsanız, haydi, kâbil-i taklid olmayan Hakâik-i Kur'âniyeden ve manevî çok mu'cizatında kat'ı nazar, yalnız nazmındaki belağatına nazire olarak bir eser yapınız. Haydi, sizden mânânın doğruluğunu istemiyorum. Müfteriyat ve yalanlar ve bâtil hikâyeler olsun. Bunu da yapamıyorsunuz. Haydi, bütün Kur'ân kadar olmasın, yalnız on sûresine nazire getiriniz. Bunu da yapamıyorsunuz. Haydi, bir tek sûresine*

nazire getiriniz. Bu da çoktur. Haydi, kısa bir suresine bir nazire ibraz ediniz. Bunu da yapmazsanız ve yapamazsınız. Hem bu kadar muhtaç olduğunuz halde; çünkü: Haysiyet ve namusunuz, izzet ve dininiz, asabiyet ve şerefınız, can ve malınız, dünya ve âhiretiniz, buna nazire getirmekle kurtulabilir..."

"Yoksa dünyada haysiyetsiz, namussuz, dinsiz, şerefsiz, zillet içinde, can ve malınız helâkette mahvolup âhirette: 'fetkunnearletti ve kuduhanasu vel-hicare' işaretiyle cehennemde haps-i ebedî ile mahkûm ve sanemlerinizle beraber ateşe odunluk edeceksiniz. Hem madem sekiz mertebe aczinizi anladınız. Elbette sekiz defa, Kur'ân dahi mu'cize olduğunu bilmekliğiniz gerektir. Ya îmana geliniz veyahut susunuz, cehenneme gidiniz!.."

Evet, Kur'ân öyle bir i'caz ve belağat göstermiştir ki, o meşhur dahi edipler kısa bir sûresinin nazirini yapamadılar. Haybet ve hüsrân içerisinde aczlerini itiraf ettiler. Kur'ân'ın elmas kılıncına mağlup oldular. Hâkim olan Kur'ân'ın belağatına secde ettiler. Kâbe'nin duvarına altın yazılarla yazılan meşhur kasidelerini kendi elleri ile indirirlerken şöyle dediler: Âyâta karşı bunların ehemmiyeti kalmadı!... O ediplerin en büyük reisleri icmâ ile ittifak ettiler ki, Kur'ân'ın belağatı tâkât-ı beşerin fevkindedir. O'na yetişilmez.

Nitekim günümüze kadar milyonlar arabî kitaplar yazıldığı halde hiçbirisi Kur'ân'ın bu i'cazkâr belağatına yanaşamamıştır.

Evet evet, Kur'ân yıldızlarına perde çekilmez. Dünya durdukça ve Kur'ân okudukça bu böyle devam edip gidecek ve karşısına çıkan düşmanların hepsi O'nun kuvve-i kudsiyesiyle mağlup ve makhur olacaklardır. Zirâ Kur'ân, kıyamete kadar bir mucize olarak devam edecektir. Ve O'nun i'cazı gün geçtikçe parlayacak ve bu ulvî hakikat kâfirleri kahrettiği gibi mü'minleri de şâd ve mesrur edecektir.

Kur'ân'ın vahy-i ilâhiye istinad ettiğinin en büyük delili olan bu i'cazı kimse aşamayacaktır. Çünkü i'caz O'nun çelik zırhıdır ve İslâmiyetin en ehemmiyetli bir esasını teşkil etmektedir. Hatta bu derin hakikati bütün azameti ve ihtişamıyla idrâk eden âlimler bunun böyle bilinmesinin her müslüman için vücub derecesinde imani bir vazife olduğuna hükmetmişlerdir.

Evet, Kur'ân'ın gönüllere hâkim olmasındaki sır, ihtiva ettiği cezbedici yüce hakikatlar ve hayattar prensiplerin yanında, O'nun fesahati, belağatı ve üslubundaki i'cazın kudretidir. Kur'an-ı Kerim'in heyetinde, âyetlerinde, cümlelerinde, kelimelerinde ve hatta haflerinde öyle harikulâde bir nizam ve intizam vardır ki akl-ı beşer o noktada şaşar, durur ve hayran olur... Kur'ân baştan sona bunun misâlidir. Gözümüz önünde şu nihayetsiz kudretin bedialarını tecelli ettiren Cenâb-ı Hak, hilkatın hakikat ve esrarını ifham için azamet-i ilahiyeyi müş'ir ve pek belîğ bir üslup

ile beşerin aklına hilkâttaki sırların kapılarını açıyor. **Şöyle ki:**

"... İnnessemavati vel arde kânete retkan fefetekna hüma'daki "retkan" kelimesi, tedkikât-ı felsefe ile âlûde olmayan bir âlime, o kelime şöyle ilham eder ki: Semâ berrak, bulutsuz Zemin kuru ve hayatsız, tevellüde gayr-ı kabil bir halde iken... semâyı yağmurla, zemini hazrevatla fethedip, bir nevi izdivaç ve telkih suretinde bütün zîhayatları o sudan hâlketmek, öyle bir Kâdir-i Zülcelâlin işidir ki, rûy-i zemin, O'nun küçük bir bostanı ve semânın yüz örtüsü olan bulutlar, O'nun bostanına bir süngerdir anlar, azamet-i kudretine secde eder. Ve muhakkik bir hakime, o kelime şöyle ifhâm eder ki:"

*"Bidayet-i hilkatte semâ ve arz şekilsiz birer küme ve menfaatsiz birer yaş hamur... veledsiz, mahlûkatsız toplu birer madde iken; Fâtır-ı Hakîm, onları feth ve bastedip güzel bir şekil, menfaatdar birer suret, zînetli ve kesretli mahlûkata menşe etmiştir anlar, vüs'at-ı hikmetine karşı hayran olur. Yeni zamanın feylesofuna şu kelime şöyle ifham eder ki: Manzûme-i Şemsiyyeyi teşkil eden küremiz, sair seyyareler, bidayette güneşle mümteziç olarak açılmamış bir hamur şeklinde iken, Kâdir-i Kayyum o hamuru açıp, o seyyareleri birer birer yerlerine yerleştirerek, güneşi orada bırakıp, zeminimizi buraya getirerek, zemine toprak sererek, semâ canibinden yağmur yağdırarak, güneşten ziya serptirerek dünyayı şenlendirip bizleri içine koymuştur anlar, başını tabiat bataklığından çıkarır, '**Amentu billah-il vâhid-ül-ehad.**' der."*

Kur'ân'ın her kelime ve harfinde pürşaa bir i'cazın pırıltıları harikulade bir şekilde gözlere çarpıyor, temiz ruhları manevi neşvelere gark ediyor, en latif bir hidâyet nefhası, bir nusret nesimi bütün nezih kalblere, vicdanlara ter û taze hayatlar, sürûrlar bahşedip duruyor.

Her ne kadar zaman zaman hıristiyanlık taassubu ile mamul Avrupanın bazı müsteşrikleri Kur'ân'ın bu güneş gibi i'cazına şüphe ve tereddütlerle perde çekmek istemişlerse de muvaffak olamamışlar. Şimdi ise bütün insanlığı fevkalâde alâkadar eden bu kitâb-ı İlâhi insanlığı ziyası altına aheste aheste almaktadır.